

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 464583/5

בבית הדין הרבני האזורי אריאל

לפני כבוד הדיינים:

הרב י' יהודה גליק – אב"ד, הרב דוד בר שלטון, הרב אברהם דב זרביב

התובעת: פלונית
נגד
הנתבע: פלוני
(ע"י ב"כ עו"ד רונית אלאג'ם זיסמן)

הנדון: חיוב כתובה על סמך הרשעה בבימ"ש

פסק דין

בפני ביה"ד תביעת האשה לכתובה ופיצוי.

הצדדים נישאו בשנת '83. נפרדו בשנת '03 עם מעצר הבעל. לאחר מכן הבעל נידון ל 23 שנות מאסר, כאשר נכון להיום נותרו לו עוד כ 6 שנים לשחרורו.

בתאריך 10.17 הגישה האשה תביעת גירושין וכרכה אליה תביעה רכושית.

הצדדים הופיעו לראשונה בפנינו בל' אדר א' תשע"ט (7.3.2019). ביה"ד הביא את הצדדים להסכמה להתגרש וכי התביעה הרכושית כוללת תביעת כתובה ופיצוי ידונו לאחר הגט.

הצדדים התגרשו בג"פ כדמו"י בכ"ה אדר ב' (1.4.2019).

הדיון בתביעה הרכושית התקיים ביום כ"ב באלול תשע"ט (22.9.19).

לאחר שמיעת הצדדים וב"כ האשה ניסה ביה"ד לנהל מו"מ להביא להסכמות בין הצדדים, נסיון שלא צלח והוחלט על הגשת סיכומים.

סיכומים מטעם האשה הוגשו ולפיהם מבקשת לפסוק:

"על חיוב הנתבע בכתובת התובעת, עיקר ותוספת, כשהסכומים נושאים הצמדה עד לתשלום בפועל, וכן נוכח כל המתואר לעיל ובהתאם להלכת פלונית, על קביעה כי כלל נכסי הצדדים יוענקו ויוותרו בידי התובעת, ובתוך כך להורות כי התובעת זכאית למלוא הזכויות בדירת המגורים, ולמלוא זכויותיה הסוציאליות והפנסיוניות, והכל על חשבון חלקו של הנתבע בכלל הנכסים, לרבות בדירת המגורים ובזכויות הסוציאליות והפנסיוניות של התובעת".

הנתבע בדיון ויתר על הגשת סיכומים בכתב מצידו, וגם לא הגיב לסיכומי האשה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דיון והכרעה

דעת המיעוט:

עיקר מחלוקת הצדדים בדרישת האשה לקבוע שחלק הבעל בדירה יעבור על שמה, ומאידך גיסא, הבעל דורש להשאיר את המצב הקיים על כנו ועל שמירת זכויותיו בדירה.

טענות האשה

הגירושין הינם באשמת הבעל בגלל כל ההתנהגות שלו כלפיה מתחילת הנישואין ועד היום בו עמדו לפנינו. הבעל לא פרנס כראוי, רוב הזמן לא עבד, יחסי אישות לא היו בגלל "הפחד שהיה לה בלב ממנו" עקב אלימותו, אח"כ התברר שגם היו לו נשים אחרות, וה"שיא" במה שעשה לבת, וכפי שהוכח בבית המשפט הן כלפיה והן כלפי הילדה.

הכתובה הינה על סך מליון שקלים ישנים, שהם נומינאלית 1,000 ש"ח. האשה מבקשת הצמדה למדד ולפיה מגיע לה למעלה מ 123,563 ש"ח כשמוסיפים את עיקר הכתובה (200 ז"ז). הנימוק לכך כותבת ב"כ האשה:

"כי בסכום כתובה זה אין די בכדי לפצות על הנזק שנגרם לה בחיים לצד הנתבע. אין די בכך בכדי להמשיך הלאה, תוך שיקום המשך חייה חיים שהיו רווי אלימות, על שלל סוגיה ודרגותיה, תוך טרגדיה משפחתית קשה שהביאו להתמוטטות התא המשפחתי עד עפר, והכל תוך שנגזלת מהאשה זכותה הבסיסית לחיי זוגיות וקיומו של תא משפחתי בריא".

בדיון אמרה ב"כ האשה שבאם הסכום שביה"ד יראה לנכון לפסוק בנושא הכתובה ופיצוי לא יהיה בו די כדי לקבוע כאמור לעיל, יש לפסוק מהטעם שהיא כותבת בסיכומים:

"אשר על כן מתבקש כת"ר ליתן החלטה אשר תקנה בידה של התובעת כלים ראויים לתיקון החיים והתא המשפחתי שהנתבע החריב במו ידיו, שכן להשיב את אשר אבד לא ניתן. אותם כלים ראויים תטען התובעת ניתן יהא ליתן אך בהיעדרות לתביעת התובעת לאיזון משאבים לא שוויוני בחלוקה של 0%-100% לטובת התובעת ולהיעדרות לתביעת כתובתה, עיקר ותוספתה".

אין מקום להתחשב בזכויות שצברה האשה מעבודתה, ויש להתחשב בכך שהאשה שילמה לבדה את המשכנתא מאז 2003 עד היום.

טענות הבעל:

הבעל הציג את טענותיו במהלך הדיון.

בקשר לסיבה למעצרו:

ביה"ד: למה עצרו אותו?

האשה: לא רוצה לפתוח את הפצע שוב. הילדה שלנו דיווחה, אני ידעתי אחרונה מכל זה וזה נחת עלי כמו טיל ולא ידעתי מה קורה איתי, ואני מאז על כדורים "פריזמה" ועכשיו העלו לי את המינון. זה כדורים לחרדות ודכאון נגד פחדים שאני אשן טוב בלילה.

השיב הבעל:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ביה"ד: היא אומרת שהבת התלוננה?

הבעל: כולם התלוננו, היא, הבת, וחברות של הבת, כולם התלוננו. עשו קנוניה. אפשר להוכיח שגם זה היה שקר. העו"ד שלי לא אמר כלום.

הבעל מכחיש את טענות האשה לגבי התנהלותו בתקופת הנישואין. טען שעבד ב"שחור" במשך כל הנישואין מלבד בשנת '91, טען שמיוון הדירות הראשונה והשניה היו ברובן מכיסו והוא שילם את המשכנתא עד שנעצר. לאחר מכן לא שילם משכנתא ומזונות ולא "שמר על קשר" כיון שכאסיר הדבר לא היה באפשרותו וגם נאסר עליו להיות בקשר אתם. בנוסף טען גם כנגד התנהלותה הכספית של האשה.

הכרעה

האשה לא הוכיחה את עיקרי תביעותיה.

לגבי התביעה להצמדת הכתובה יש לה מקום רק אם מגיע לאשה תוספת כתובה והדבר מצריך קביעה "שהגירושין ממנו". באם ביה"ד היה פוסק על חיוב או כפיה כלפי הבעל היה מקום לטעון לשיטות מסויימות שמגיע לה גם "תוספת כתובה" ואז היה מקום לדון בהצמדה.

(ראה פד"ר חלק א עמוד 221 שכתבו "... כלומר: שאם לא ימלא התחייבות המזונות ויגרום לגירושין ישלם אז את התוספת. ועיין מהרח"ש שם ובסימן מ"ז, ועיין חזון איש כתובות סימן ק"ז ס"ק כ"ב. ומאידך "חוות בנימין" סימן מ"ז מה שדן כנגד הרב אלישיב ומזכיר שם את דברי "תורת אמת" - הובאו דבריהם בפסקי דין רבניים חלק ח עמוד 275).

לגבי הנושא בו אנו דנים, ביה"ד לא מקבל את האמור בחומר המוצג בפניו מטעם בית המשפט כראיה העומדת בפני עצמה, וזאת כיון שגם אם נניח שמבחינת ההלכה הדבר נחשב כאומדנא דמוכח, בזמן הזה אין לסמוך על כך, וכמבואר בשולחן ערוך חושן משפט הלכות דיינים סימן טו סעיף ה':

"יש לדיין לדון דיני ממונות על פי הדברים שדעתו נוטה להם שהם אמת, והדבר חזק בלבו שהוא כך אף על פי שאין שם ראיה ברורה. ומשרבו בתי דינים שאינם הגונים ובעלי בינה, הסכימו שלא יהפכו שבועה אלא בראיה ברורה, ולא יפגמו שטר ויפסידו חזקתו על פי עדות אשה או קרוב אף על פי שדעתו סומכת על דבריהם, וכן אין מוציאים מהיתומים אלא בראיה ברורה, לא בדעת הדיין ולא באומדן המת או הטוען ואעפ"כ אם העיד אדם נאמן בדבר מכל הדברים ונטתה דעת הדיין שאמת הוא אומר, ממתין בדין ואינו דוחה עדותו, ונושא ונותן עם בעלי דינים עד שיודו לדברי העד, ודורש וחוקר עד שיתברר הדבר או יעשו פשרה..."

למרות התנגדות ב"כ האשה לבירור הטענות (שורה 40-41 לפרוטוקול הדיון) ניסינו לברר את הדברים, אבל מכלל ספק הדברים לא יצאו ואין להוציא ממון מספק וכפי שכתב בשולחן ערוך חושן משפט הלכות דיינים סימן יז סעיף י':

"ואם באו לפניו אחד כשר ואחד רשע, לא יאמר: זה רשע וחזקתו משקר וזה בחזקת שאינו משנה בדבורו אטה הדין על הרשע, אלא לעולם יהיו שני בעלי הדין בעיניו כרשעים, ובחזקת שכל אחד מהם טוען שקר, וידון לפי מה שיראה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לו מהדברים; וכשיפטרו מלפניו יהיו בעיניו ככשרים, כשקבלו עליהם את הדין וידון כל אחד לכף זכות".

לגבי הטענה החילופית של "חלוקה לא שיויונית", לא הוצגו בפנינו אסמכתאות או תקדימים להעברת מחצית דירה הרשומה ע"ש שני בני הזוג לאחד מהם בעילת אלימות, בפרט כאשר טוען שהמיון לדירות בא ממנו והוא שילם המשכנתא עד שנת 2003.

גם לאחר ייעוץ עם משפטנים המעורים בנושא נעננו שלדעתם גם לפי החוק אין מקום להעביר את הדירה שאינה נכנסת כלל בהגדרת איזון המשאבים.

ומסקנת הדברים לאשה מגיע עיקר כתובה, וכן תישאר בזכויותיה שצברה בזמן הנשואין.

לאור האמור יש לפסוק:

(א) על הנתבע לשלם 240 ש"ח עבור עיקר כתובה.

(ב) כל אחד ישאר ברכוש ובזכויות הרשומים על שמו כולל הדירה המשותפת.

(ג) גם לאחר מו"מ ועיון במה שכתבו עמיתי לדעתי, הסתמכות על ביהמ"ש היא "אמונה" ולא "אומדנא", לדוגמא אם פלוני הורשע באלימות כלפי אשתו, והוא טען שהיא קללה את הוריו, כלפי ההליך בבית הדין עדיין הדבר צריך בירור, ועיקר הנדון כאן היא בהלכות דיינים...

דעת הרוב:

דין ב'

בתיק שלפנינו האשה הגישה את תביעת הגירושין.

בפרוטוקול הדיון מתאריך ג' בסיון התשע"ח כשנשאלה מדוע רוצה להתגרש טענה האשה (שורה 29):

האשה: בעקבות מה שהילדה עברה את הגילוי עריות והאלימות שהייתה כלפיי ושנינו על כדורים היום.

וגם בשורות 46-47:

האשה: בגלל האלימות שהייתה כלפיי, שהוא פתח לי את המצח שניסיתי להגן על הילד וקיבלתי את המגב בראש, וגם חוץ מהאלימות הפיזית הייתה גם אלימות נפשית, קללות.

בנוסף הדגישה בפרוטוקול הדיון בתאריך ל' אדר א' תשע"ט בשורה 55:

האשה: מאז שהסיפור של הילדה יצא לאור התחלתי לפעול לגירושין.

הנתבע מכחיש את כל הטענות והאשמות נגדו בדיונים בביה"ד וכן בכל ההליכים בבית המשפט, וטוען שהכל עלילה אחת גדולה שנרקמה בין האם והילדים נגדו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לכאורה, כבר בשלב זה יש מקום לטעון שבשל העובדה שיש לנתבע חזקת חיוב בתשלום הכתובה ויש ביניהם הכחשה ברמת הטענות מי גרם את הגירושין, ברי שחזקת החיוב של הנתבע נותרת על כנה.

ואף שהאשה היא זו שהגישה את תביעת הגירושין והכתובה, לא הוכח שהגירושין יצאו ממנה כמבואר בדברי הטור אבה"ע ריש סימן קיח שיש צורך בשני תנאים על מנת להפסיד את כתובת האשה: תביעת גירושין, ושהם יצאו מהאשה.

התייחסות לפסק הדין של בתי המשפט בעניין ההרשעות שהורשע שם הנתבע

יש לדון האם ניתן להסתמך על פסקי הדין של בתי המשפט.

יש לציין שבכל הערכאות עד העליון נפסק לחייב את הנתבע בכל ההאשמות שהאשימו את הנתבע כולל בהאשמות חמורות ביותר שחלקן מהוות עילה מוצדקת מצד האשה לתביעת גירושין וכתובה.

בנוסף, גם ללא הזדקקות להרשעות אלו כעילה לתביעת הגירושין, יש לחייב את הנתבע בכתובה מעצם העובדה שבעטיין של ההרשעות נכנס לכלא ומונע ממנה יחסי אישות ומזונות.

פסה"ד המסכם שהורשע בו הנתבע בבית המשפט המחוזי בת"א בהרכב של שלושה שופטים, מורכב משה סעיפי אישום:

1. עבירות מין במשפחה.

2. ו-3. אלימות כלפי אשתו ושני בניו הקטינים. תקיפתם במקל, אלימות פיזית ונפשית מתמשכת.

4. עד 6. אישום כנגד 3 קטינות שהיו חברותיה של הבת במעשה מין שביצע בהן, כאשר באישום 4 ביצע מעשי סדום בחברה של בתו.

פסה"ד הנ"ל מפרט באריכות את מעשיו של הנאשם ואת הנזקים שנגרמו לקורבנות ולבסוף נפסק נגדו מאסר של 25 שנה ופיצויים כספיים. הבסיס להרשעתו של הנתבע בפסק הדין היו "העדויות" של הקורבנות ולא הוכחו ראיות חותכות למעשים אלו.

מאידך, הנתבע הכחיש לאורך כל הדרך את המעשים המיוחסים לו וגם בפנינו הכחיש הכל וטען שזו עלילה שנרקמה כנגדו.

ע"פ דיני הראיות במשפט העברי אין "עדויות" אלו בעלות תוקף הלכתי שהרי מדובר בעדות של קרובי משפחה שהם גם תובעים ובעלי דבר או פסולי עדות שאין תוקף הלכתי לעדותם.

מאידך יש לדון האם כל "העדויות" האלו, בצירוף בירור בית המשפט המחוזי בגזר דין, ודחיית הערעור בעליון יוצרים אומדנא דמוכח שהנתבע ביצע מעשים אלו.

נראה שיש כאן אומדנא דמוכח שבוצעו מעשים אלו בשל העובדה שמספר המתלוננים גבוה במיוחד אשתו, בתו, ויתכן אף שני בניו, ובנוסף עוד 3 מחברותיה של הבת טענו כנגד הנתבע. כל הנ"ל נחקרו בבית המשפט ועל סמך דבריהם הורשע במעשים.

לא מסתבר שמספר רב של אנשים רקמו עלילה נגד הנתבע שעברה את כל מסוכות המשפט ולכן גם אם אין בכך עדות גמורה יש כאן אומדנא דמוכח שהנאשם ביצע עבירות אלו בסדר גודל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כזה המתואר בגזר הדין שבעטיו נגזרו עליו 25 שנות מאסר, וגם אם נניח שהמעשים המיוחסים אליו אינם בסדר גודל כזה, מסתבר שבכל מקרה היה צריך לשבת בכלא מספר שנים.

עיי' בתומים (סימן צ' סעיף יד) שניתן לקבל עדים פסולים מטעם אומדנא עי"ש שכתב:

"ולכן נראה דסבירא להו לתוס', מה צורך לדחוק בטעם ההבדל בין דיני ממונות לדיני נפשות, הלא הטעם פשוט, בדיני ממונות דלא איברי סהדי רק לשקרא, ואם הוא מודה מתחייב עצמו, ואם כן אם כאן שלשה עדים ושנים כשרים ונאמנים, מה בכך דבצירוף שלהם עם השלישי הקרוב בטלה העדות, מכל מקום אנן ידעינן דקושטא קאמרי, ואם נתברר לבית דין דהוא אמת אפילו מעוף הפורח מוציאין ממון, ודורות ראשונים היו מוציאין ממון על פי אומדנא (עי' טו ס"ג), מכל שכן בשנים הללו שהם כשרים."

וכעין זה כתב אבי העזרי (פרק כ' מסנהדרין הלכה א').

צירוף אומדנות

בנוסף ניתן לראות את חמשת או ששת העדויות כצירוף אומדנות, שגם אם כל אחת אינה נחשבת כאומדנא דמוכח, צירוף כולם יחד יכול ליצור אומדנא דמוכח.

נידון זה מופיע בשו"ע אה"ע סימן יז סעיף כד בדברי הרמ"א בשולחן ערוך אבן העזר הלכות אישות סימן יז סעיף כד:

"סימנים שאינן מובהקים אינם כלום, ואפי' להצטרף לשאר אומדנות המוכיחות אינם כלום (פסקי מהרא"י סימן קפ"א / קס"א / ורכ"ד).

אומנם בבאר היטב אבן העזר סימן יז ס"ק עה חילק בין סוגי הסימנים האם הם סימנים גרועים או ביניהם בינונים:

"מאה סימנים. בתשובת מ"ב סי' ס"ג כתב דוק' סימנים גרועים לא מהני הצירוף אבל סימנים אמצעים מצטרפין דע"י הצירוף נעשה סימן מובהק ביותר וכ"פ ט"ז. אבל בתשובת הרא"ש פסק דאפילו בסימנים אמצעים לא מצטרפי ועיי' כנה"ג בהגהת ב"י סעיף שע"א דף מ"ד ע"א."

אומנם גם לדברי החולקים שאין מצרפים סימנים בינונים הני מילי בהיתר אשה לשוק במקום שהיא בחזקת איסור וה"ה בהוצאת ממון מהמוחזק.

אולם במקום שחזקת החיוב מסייעת לצירוף הסימנים או האומדנות יש לומר שידור.

עילות הגירושין

ראשית עלינו לדון האם יש עילת גירושין וחיוב כתובה במעשים אלו ובכניסה למאסר ממושך מחמתם. אם נכריע שכן, האם ניתן לחייב תשלום כתובה ע"פ אומדנא דמוכח.

בעניין האלימות כנגד אשתו הרמ"א באבה"ע קנ"ד ג' פסק באיש המכה את אשתו אם רגיל הוא בכך ביה"ד יכול לכופו לגט אחר התראה. אמנם בנידון דידן לא היתה התראה. האשה לא התלוננה על אלימות ורק לאחר ההתעללות בבתה, האשה התלוננה והגישה תביעות על הכל.

המקור לחייב התראה בבעל מכה ע"פ הגר"א שם ס"ק י"א: "ובלבד שמתרים בו תחילה דלא גרע מעוברת על דת". ועיי' בביאור גדרו בפד"ר ח' (עמ' 224). ונ"מ לחיוב כתובה, שכשם

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שנפסק בעוברת על דת שצריך התראה להפסידה כתובתה (שו"ע אבה"ע קט"ו ד'), ה"ה באיש שרק לאחר התראה יוציא וייתן כתובה.

בעניין אונס בתו וחברותיה יש לדון מה גדר מעשים אלו שיש בהם ליצור עילת גירושין.

עיי' בשו"ת שרידי אש חלק ג' תשובה כ"ט שנשאל על מקרה הדומה לדון זה באדם: "ששלח ידו בנערות קטנות". נראה מדברי השרידי אש שמדמה מעשה הנ"ל לרועה זונות ע"פ הפנייתו ל יו"ד סי' קל"ג ולכן מצריך התראה כתנאי לכפותו לגרש, ולכאורה ה"ה לעניין חיוב בכתובה בנד"ד, דבר שלא היה.

נותר לדון בבעל הנמצא בבית הסוהר - חיובו בגירושין וכתובה, האם בעל שע"י מעשיו נכלא בבית הסוהר ובכך מונע מאשתו תשמיש ומדור נקרא מורד.

עיי' בפס"ד של הרב אוריאל לביא שליט"א בספרו עטרת דבורה ח"ב סימן צ"ג שהאריך בנידון ומסקנתו שאדם שעסק בפלילים בפשיעה ונשפט ונכלא יש לדונו כמורד וכמו שפסקו בבית מאיר וכן בשו"ת ציץ אליעזר ח"ו סימן פג סק"א פסק בבעל הנמצא במאסר, דמכיון שהבעל באשמתו נמצא במאסר דינו כמורד ויש לכופו לגרש ולשלם כתובה.

וכן דן שם בעמ' 684 בצורך בהתראה ומסקנתו שבמקום שההתראה אינו יכולה לגרום לו לחזור ממעשיו ולשוב לאשתו, כגון באסיר, אין טעם וצורך בהתראה.

נמצא שע"פ כל הנ"ל דינו של הנתבע כמבואר בשו"ע אבה"ע ע"ז, א':

"המורד על אשתו ואמר: הריני זן ומפרנס, אבל איני בא עליה מפני שנאתיה, מוסיפין לה על כתובתה משקל ל"ו שעורים של כסף בכל שבוע, וישב ולא ישמש, כל זמן שתרצה היא לישיב; ואף על פי שכתובתה הולכת ונוספת, הרי הוא עובר בל"ת, שנא: לא יגרע (שמות כא, י); ואם היא רוצה, כופין אותו מיד להוציא וליתן כתובה."

חיוב כתובה על פי אומדנא בצירוף חזקת חיוב

על פי מה שהזכרנו לעיל חיוב האב בכתובה בשל מאסרו בנוי על אומדנא דמוכח שבית המשפט הרשיעו כדין ללא ראיות או עדויות על פי ההלכה. יש לדון האם ניתן להוציא ממון על פי אומדנא כזו מהבעל המוחזק בממונו.

ועיי' בשו"ת רעק"א (מהדו"ק סימן קצז) בסופה לעניין חזקה שאין אדם פורע תוך זמנו, והקשה שם איך מועיל ע"י חזקה להוציא ממון, וכתב ליישב שיש חזקת חיוב של המלווה כלפי הלווה ובצירוף החזקה הנחשבת כרוב ניתן להוציא ממון.

ונראה שכוונתו שחזקת אין אדם פורע תוך זמנו נחשבת כחזקת בירור בדרך התנהלות בני אדם שאינם פורעים תוך זמנם וכאומדנא שאינם פורעים על פי רוב.

וכך סובר הנחל יצחק (סימן סא סעיף ט' ענף ח') בשם תשובת הרא"ש (כלל סח סעיף כג) הובא בטור ח"מ סימן סה סעיף יז, שבאומדנות מוכיחות מוציאים ממון.

"ומה שכתב הב"ח לחלק בין אומדנא דמוכח ובין אומדנא דלא מוכח זהו ענין בפני עצמו, דכן מוכח ומבואר בכמה דוכתי לחלק כן, אך מקושייתם בסתירת

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דברי הרא"ש אהדדי אין הכרח להוכיח כנ"ל. ובאמת לפי מה שכתבתי לעיל דיש מקום לומר דאומדנא דלא מצינו בש"ס כעין זה אין לנו כח להוכיח מדעתנו להוציא ממון, יש לומר דאף בהוכחות מוכיחות גם כן כתב הרא"ש בתשובה דלא מפקינן ממונא מן המזיק כל זמן שלא יבורר בעדים משום דמיירי בהוכחות שאין להם מקור מן הש"ס. ואף שכתבתי לעיל [ענף ה] בשם תשובת הרא"ש [כלל סח סי' כג] דהובא בטור ח"מ סי' ס"ה (סעיף כ"א) [י"ז] דאף באומדנות מוכיחות על פי דעתנו גם כן מוציאינן ממונא, עם כל זה י"ל דשא"ה דאתחזק חיובא דהא שם מיירי בספק הנולד בפרעון, ע"כ י"ל בזה דאף אומדנות מוכיחות לפי דעתנו לכל הפחות לא גרע מרובא דלא שכיח הפרעון בכהאי גוונא, ואף דאין הולכין בממון אחר הרוב, מכל מקום הא ברוב וחזקת חיוב ביחד מוציאינן ממון כמבואר בבעל המאור ריש פ"ב דכתובות [ה], ב מדהרי"ף, ואף הרמב"ן במלחמות שם י"ל דמודה בזה כמו שכתבתי [לעיל סי' מג סעיף יד ענף ב]. אבל הכא בתשובת הרא"ש דהובא בטור סי' שפ"ח דהוי ספק בעיקר החיוב אם הזיקו, בכהאי גוונא שפיר יש מקום לומר דאף באומדנות המוכיחות לפי דעתנו גם כן אין מוציאינן ממון כנ"ל, ולכן סתם הרא"ש בזה ולא כתב דמיירי באומדנות דאינן מוכיחות לפי דעתנו. ותשובת הרא"ש [כלל עח סי' ג] דהובא בסי' צ"ט (סעיף כ' וכ"א) [ד'] בטור הא שם הם אומדנות דנאמר כעין זה בגמרא עיין שם.

הרי שהסביר שכוונתו שם במקום שאתחזק חיובה בספק הנולד בפרעון אם ישנם אומדנות המוכיחות שלא פרע לא גרע מרוב בצירוף חזקת חיוב מוציאים ממון.

וכבר הקדימו ביסוד זה בשו"ת הרדב"ז (ח"א סימן ה) שבאומדנא בצירוף חזקת חיוב גם הרמב"ם יסכים שניתן להוציא ממון.

"שאלת ממני אודיעך דעתי בראובן שהיה נכנס לספינה לבא מצרים ובשעה שנכנס מצאו לשמעון ואמר לו הולך המעות הללו עמך להלבישם עם מעותיך, ויש עדים בדבר ששוב לא ירד ראובן מן הספינה וגם שמעון לא עלה לספינה, ונטבע ראובן בים ואין לו פנקס, והמעות שהיו עמו ניצולו, ושמעון תובע מעותיו, והאפטרופוס טוען שמא מתוך הספינה שלח לך מעותיך כיון שאין בידך שטר.

תשובה. דע שאסור לאפטרופוס לטעון דבר שנראה לו שהוא שקר משו' שנא' "מדבר שקר תרחק", ואנן נמי לא טענינן ליתמי אלא מלתא דשכיחא ואפי' מלתא דלא שכיח כולי האי ואינו ניכר כ"כ שהוא שקר שאם טען האפטרופוס טענתו טענה אם לא טען האפטרופוס אין לו לדיין לטעון בשביל היתומים, וכן כתב הרא"ש ז"ל בתשוב' סימן פ"ו. עוד כתב שם אבל מידי דלא שכיח לא טענינן להו ליתמי וכ"ש בדבר הניכר לדייני' שהוא שקר אלא מצוה לרדוף צדק צדק ולהוציא הדין לאמתו שלא יהא מרומה כדין של אחר דיתמי דאכלי דלא דידיהו ליזלו בתר שבקיייהו ע"כ. הילכך בנ"ד נמי אם יראה לדיין שטענת האפטרופוס שקר או נוטה לשקר מצוה עליו להציל עשוק מיד עושקו ולהעמיד הדין על אמתו: ולא מבעיא לדעת הרא"ש ז"ל דפסק כר' אחא בההיא דגמל האוחזר בין הגמלי' בידוע שזה הרגו ומפיק ממונא באומדנ' דמוכת, דהכא נמי אומדנא דמוכח הוא כיון שעלה לספינה מיד ושמעון לא עלה ונטבע ראובן בים ולא הספיק לקנות סחורה ולשלוח ויש עדים לשמעון פשיטא דמוציאינן מן היתומים, אלא אפי' לדעת הרמב"ם ז"ל שפסק כרבנן דפליגי עליה דר' אחא ולא מפיק ממונא באומדנא, מודה הוא בנ"ד, דבשלמא התם הספק הוא אם נתחייב או לא דילמא גמל אחר הרגו, אבל בנ"ד הדבר

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ברור על פי עדים שנתחייב ראובן לשמעון והספק הוא אם החזיר לו או לא: הילכך כיון דאיכא כמה אומדנות שלא החזיר מוציאין מן היתומים.

ותו כיון שנתן לו המעות להלבישם במצרים הוי כמי שמת קודם שהגיע זמן הפירעון, ומלתא דלא שכיח דלא טענינן ליתמי, וכיון שלא ראו זה את זה עוד היאך החזיר לו מעותיו:

וכי תימא ע"י שליח מלתא דלא שכיחא היא שישלח לו מעותיו ע"י שלוחו ונמצא מתחייב באחריותו, דמצי למימר אתה נאמן לי בשבועה האיך לא מהימן. וכ"ת ששמעון עשה שליח לקבל מעותיו, מה נפשך אם השליח הלך בספינה אחרת או בתוך אותה הספינה בעצמה, אם הלך בספינה אחרת הרי נטבע ראובן קודם שעלה ביבשה ולא ראה את השליח, ואם השליח היה ג"כ בספינה מה נפשך נטבע גם השליח או לא אם לא נטבע השליח נשאל את פיו אם עשה אותו שליח ואם נתן לו ראובן המעות או לא, ואפי' שהיה השליח בתוך הספינה ונטבע אומרי' לאפטרופוס ודאי לא עשה שליח בלא עדים, דאי איתא קלא אית לה למלתא. ותו דמילת' דלא שכיח הוא שיתן מעותיו לראובן ומיד נמלך ליתן אותם לשליח להוליכם למצרים כיון שגם השליח היה הולך למצרים. ותו שדרך הולכי ימים שתופרין המעות במלבוש הפנימי, ומלתא דלא שכיח שיתן המעות לשליח בתוך הספינה. ותו דאין דרך לתת מעות לשליח הבא בהרשאה אלא בפני ב"ד ומלתא דלא שכיח הוא לעשות ב"ד בספינה:

כללא דמלתא דאם נראה לב"ד שהטענה שטוען האפטרופוס היא שקר כדי להעמיד הממון ביד היתומים מצוה עליהם לכוף אותם ולהוציא הממון מתחת ידם דיתמי דאכלי דלא דידיהו ליזלו בתר שבקייהו ויש לדיין לדון על פי ידיעתו הדבר ההוא אעפ"י שאין שם עדי' וראיה. הנלע"ד כתבתי:

שאלת הצמדת כתובה

אחרי שבררנו שהנתבע חייב כתובה ותוספת יש לנו לדון בשאלת ערך הכתובה הנ"ל שערכה הנקוב 1,000,000 שקלים ישנים וערכה הנומינאלי הוא 1,000 שקלים חדשים בלבד.

בשאלת ההצמדה נבוכו בתי הדין לאורך השנים ולא נקבעה הלכה ברורה הן בעניין עצם ההצמדה והן בעניין אופייה.

בספרו של הרה"ג אושינסקי אורות המשפט (ח"ג עמ' רצ"ב ואילך) סיכם השיטות השונות בעניין ואין צורך להזכירם שנית בפס"ד זה. הגר"ש שפירא במאמרו בקונטרס משפט הכתובה (שורת הדין ח"ב עמ' קצ"ג ואילך) ניתח בהרחבה סוגיה זו, ומסקנתו שאין מקום להצמדת הכתובה למדד או לכל סוג אחר של הצמדה. וכן נכתב לאחרונה בעניין בפס"ד של ביה"ד טבריה צפת בראשות הרה"ג אוריאל לביא.

אמנם עיין בדבריו של הרה"ג שפירא בפס"ד שכתב בשכתו בביה"ד הגדול בתיק מס' 1129420/3 שבמקום שערך הכתובה ירד יש מקום שביה"ד יפסוק פיצויים בגובה הכתובה לפי הצמדה למדד.

בפסה"ד הנ"ל הגר"ש שפירא מוכיח שמנהג בתי הדין כן היה לפסוק פיצויים, אלא שהמציאות בשנים האחרונות השתנתה בשל חזקת השיתוף ולאחר מכן חוק יחסי ממון לפיהם האשה מקבלת מחצית מהרכוש שנצבר ע"י בני הזוג ולכן אין מקום לפיצויים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לאור האמור כתב שם שאם מתקיימים מספר תנאים אזי יש לפסוק לאשה פיצויים.

- א. לאשה לא מגיעות זכויות בנכסי בעלה ע"פ חוק. בנידון דידן הבעל עבד בעבודה שלא הופרשו ממנה כספים לקרנות כלשהן.
- ב. האשה גידלה את הילדים לבדה בשנים שהאב היה בבית הסוהר, הבן היה קטין יליד '89, ובזמן כניסת האב למאסר בשנת 2003 למניינם היה בגיל 14 שנה.
- ג. כפי שהזכרנו לעיל הנתבע הוא שגרם במעשיו להרס ופירוק הבית.

מסקנה

לכן נראה למסקנה שממ"נ מגיע לאשה את מלוא כתובתה עם הצמדה למדד בסך של 123,323 ש"ח.

דין ג'

לאחר שעברתי על כתב האישום והכרעת הדין בבית המשפט, והאמת שבקושי הצלחתי לקרא את הכתוב שם משום התיאורים הקשים על אלימות ואונסים ושלל עבירות קשות, גם אני מצטרף למסקנת חברי לחייב את הנתבע בסך של 123,323 ש"ח עבור חוב הכתובה.

אציין שבמעמד הדיונים ובמעמד סידור הגט האשה הייתה רועדת ומפוחדת, היתה אימה על פניה מעצם הידיעה שהיא נמצאת עם הנתבע, ובקושי היה אפשר לבצע את מסירת הגט.

התיאור שמופיע בכתב התביעה מכתבי בית המשפט הוא מדויק להפליא למה שהתרחש בבית הדין.

"מדבריה של האשה מצטיירת תמונה עכורה של מערכת יחסים קשה ומעוותת ששררה לאורך כל השנים בינה לבין בעלה הנאשם. התייחסותו של הנאשם אליה במשך כל תקופת נישואיהם כך לפי עדותה של האשה, לוותה באלימות בהתעמרות קשה בה בזלזול בה ובהשפלה שבוצעו לעיני ילדיהם ולעיני אחרים. עדותה נמסרה מפיה בהרכנת ראש, ברעידה, וכמעט בגמגום. האשה הצטיירה בפנינו כדמות חלשה ומופנמת, אשר לא העזה לשאת עיניה אל הנאשם שיש מולה, שידרה בטחון עצמי מעורער ופחד רב כפי שמסדר מי שחי באווירת טרור מתמדת (עמ' 35 לפסה"ד המכריע שורות 11-17).

...

דבריה של האשה והתבטאותם המגומגמת נשמעו אותנטיים באזני ועוררו בליבי אמון מלא. הביטוי המוחשי ביותר למרורים שאכלה אשה זו מידי בעלה כפי שסיפרה לנו בעדותה, היה שפת גופה הפחד שניבט מעיניה ודבריה המקוטעים והבלתי סדורים.

רושם קשה זה, חוזק מאוד בעדות ילדיה, שלא חסכו מילים בתיאור סיבלה. (עמ' 37 לפסה"ד שורות 8-11. ההדגשות אינן במקור).

בהלכה בהלכות עדות סימן כ"ח סעיף ה' כתוב שאדם אלם וטוען התובע שהעדים מפחדים מבעל דינו לבוא ולהעיד (ויש הוכחה לדבריו) בית דין כופין את בעל דינו שיביא הוא העדים וכן כל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כיוצא בדברים אלו דנים בהם לאלם. ועיין בסמ"ע ס"ק כ"ט שדי בכך שבית הדין יודעים שהבעל דין אלם.

במקרה דנן אין ספק שיש אומדנה דמוכח שהנתבע אלם, הן מפסק דינו של בית המשפט והן מהתרשמות בבית הדין, ולכן במקרה כזה אין מקום לפוטרו מכתובה עליה התחייב, ולא אלם כזה ראוי לומר "הכי דאיננא לך ולכל אלמי חברך" (כתובות כ"ז ע"א).

מסקנה

נפסק כדעת הרוב.

על הבעל לשלם לאשה את מלוא כתובתה עם הצמדה למדד בסך של 123,323 ש"ח.
לעניין איזון המשאבים ותשלומי המשכנתא, תינתן החלטה משלימה בנפרד.

ניתן לפרסם לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום י' בכסלו התשפ"א (26/11/2020).

הרב אברהם דב זרביב

הרב דוד בר שלטון

הרב י' יהודה גליק – אב"ד

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה